ter sklenili z željo, da bi se vsaj naš stanovski listi ne ogibali tako skrupulozno tega tako važnega vprašanja. Drugi zrelejši narodi se v svojih listih ne ogibljajo, kadar je potrebno takih debat in poučljivih razprav.

Gospici referentinji gre pa vse priznanje na nje energičnem in odločnem nastopu. Njen nemali trud bo žel brezdvomno obilo hvaležnih uspehov.

Tovariš Vendramin je stavil predlog za splošno draginjsko doklado vsemu učiteljstvu v okraju, kakor jo imajo n. pr. poštni in železniški uslužbenci tukajšnjega okraja. Predlagatelj je mnenja, naj bi se okr. šolski svet obrnil na vlado za primerno podporo, če čuti, da niso njegove blagajnice v hvalevrednem stanju. Še poljedelsko ministrstvo bi utegnilo n. pr. podeliti kaj v ta namen, ker poučuje učiteljstvo kmetijstvo in gospodinjstvo, zakar pa ni pravzaprav obligatno, na svojih šolah.

Predlog je bil seveda brez drugega soglasno sprejet, le vmes je nastala zaradi neke dobrohotne opazke tovarišice Kotnikove interesantna debata o veljavi izpitov na učiteljiščih in onih srednjih šol. Tovarišica nam je namreč povedala, da ima v rokah sklep avstrijskega ministrstva (menda finančnega). Kjer pravi, da matura učiteljišča ne odgovarja maturi srednjih šol, marveč da odgovarja sposobnost absolviranega učiteljiščnika komaj sposobnosti gojenca nižjih razredov srednjih šol, gimnazije ali realke. Tovariš Vendramin je na to poročilo o tej čudni min. naredbi urgiral ter navede iz prakse več slučajev, kjer se je že priznalo maturo učiteljišča enakopravnim z ono srednje šole ter ji povedal, da je to še toliko manj umestno, ker se zahteva po zakonu že pri sprejemnem izpitu na učiteljišče sposobnost gojenca za meščanske šole, ki je enaka oni nižjih razredov srednjih šol. Poleg tega ima absolvent učiteljišča s svojim dokumentom v rokah nekaj dovršenega, medtem ko je absolvent gimnazije ali realke šele na razpotju. Z nižjimi razredi srednje šole se pa ne da niti primerjati. Tovarišica Kotnikova je bila sicer tudi tega mnenja, zato pa se ji zdi dotični odlok še manj umesten, zakaj tu je brez dvoma pomota, četudi — ministerijalna.

Tovariš Albin Štrekelj je predlagal, naj store zastopniki pri okr. šol. svetu primerne korake, da ta — če mogoče — po možnosti prepreči ono brezobzirno nesramno napadanje in neutemeljeno blatenje nas in našega stanu po nam neprijaznih listih.

Tovariš Vendramin predlaga dalje, naj se naprosi okr. šol. svet, da primerno nagradi one voditelje v okraju za trud, ki ga imajo s prepisovanjem normalij za sestavo brošure normalij sežanskega okraja. Oba predloga se sprejmeta soglasno in izročita tov. zastopnikom v nadaljno uvaževanje.

Predsednik je otvoril na to debato o „Učiteljski bolniški blagajni". Debate sta se udeležila tovariša Vendramin in Ant. Kosovel ter se je v splošnem odobrilo vse točke, kakor so navedene v „Tovarišu".

V odbor se je izvolilo vse one, ki so bili doslej, četudi se je volilo z listki in so bivši odborniki želeli male izpremembe.

Dodatno se je izvolilo delegatom „Zaveze" tovariša Caharijo, ravnatelja Berginca ter tovarišico Balbino Eppichovo.

Zadnja točka (orkestralne, oziroma glasbene vaje) je odpadla, ker je več igralcev na obrtnih tečajih v Ljubljani.

Koncem smem konštatirati, ds je bilo to zborovanje eno izmed najbolj živahnih sestankov, tako da bi bilo želeti, da bi imeli tudi vbodoče kaj več sličnih.

Opomba uredništva: Trgovinsko ministrstvo je z odlokom z dne 5. marca 1897, št. 11766, odločilo, da so za državno poštno službo enakopravni vsi učni zavodi, ki imajo pravico do enoletnega prostovoljstva, torej tudi učiteljišča. Pod pritiskom društva maturantov poštnih uradnikov je trgovinsko ministrstvo z odlokom meseca julija 1907 prejšnji svoj odlok razveljavilo in odločilo, da se sprejmo za poštne praktikante samo maturanti realk in gimnaziji ter absolventi višjih trgovskih šol. Ta odlok je krivičen, ker so sprejemni pogoji v trgovske akademije in učiteljišča isti, učna doba na učiteljiščih pa je še za eno leto daljša. Ta zadeva se mora urediti sedaj, ko bo državni zbor sklepal o službeni pragmatiki uradnikov. Ta zadeva je za učiteljstvo principialnega pomena ne samo zato, ker bi bilo za naš stan poniževalno, ako obvelja odlok trgovinskega ministrstva, ampak tudi zato, ker se tiče naših gmotnih zahtev. Ako absolventom učiteljišč v državni službi ne priznajo pravic tretje skupine (napredovanje do inkluzivno 8. čin. razreda), potem bo naš boj za izenačenje službenih prejemkov z onimi državnih uradnikov jako otežkočen, ako ne brezuspešen. Da se to prepreči, je že naša „Zaveza", potem „Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji" in „Deutsch-österr. Lehrerbund" storil potrebne korake. Dolžnost učiteljstvu naklonjenih državnih poslancev pa je, da store drugo.

Zahajajte samo v lokale, kjer imajo na razpolago naš list!

Srednješolski vestnik.

** **Novodobni dijaki.** Ko je stopil v Palermu v drugi razred Viktor-Emanuelovega gimnazija prof. Ghelli, je zahteval drugošolec Sidonni, naj mu popravi red v izpričevalu. Ker profesor tega ni storil, je ustrelil profesorja in sebe. Listi trde, da obstoja v tem razredu zarota med drugošolci, ki hočejo z revolverjem izsiliti iz profesorjev dobre rede, 10 dijakov je že zaprtih.

** **Dijaški tamburaški zbor v Gorici** priredi dne 4. junija 1910. svoj zabavni večer na vrtu hotela „Pri zlatem jelenu". — Vstopnina znaša za osebo 60 vin., družino 2 K, za dijake in dijakine 40 vin. V slučaju slabega vremena se vrši zabava v dvorani. K obilni udeležbi vabi dijaški odbor.

** **Sprejemni izpiti na goriških srednjih šolah.** Sprejemni izpiti na goriski višji gimnaziji in višji realki se prično dne 27. junija t. l., in sicer pismeni ob 3. urah popoldne. Dne 28. junija zjutraj pa bodo ustni izpiti.

** **Češko privatno realko** odpro že to jesen v Iglavi. Realka je bila tam nujno potrebna, ker je nemška državna realka z nemško državno gimnazijo v Iglavi strahovito germanizirala. Češko realko bo morala vzdrževati iglavska „Šolska Matica" sama, kar je gotovo ogromna naloga, če se pomisli, da bo zgradba poslopja veljala 250.000 K in da velja vzdrževanje enega razreda na leto 10.000 kron. Čehi vzdržujejo na mejah celo vrsto čeških srednjih šol, mi ne zmoremo niti ene!

** **Stoletnica srbske gimnazije.** Srbska gimnazija v Novem Sadu v Banatu je slavila 1. junija t. l. jubilej svoje stoletnice, odkar je bila ustanovljena. V proslavo tega jubileja je priredila gimnazija velike slavnosti.

** **Ljubljansko srednje šolstvo.** Učno ministrstvo je sistemiziralo dve novi slovenski mesti, eno na prvi, eno na drugi gimnaziji v Ljubljani. — Profesor R. Perušek je upokojen. — Ravnatelja mestnega liceja, prof. Macherja, nadomešča dr. Sajovic.

** **Telesna vzgoja na srednjih šolah.** Letošnjega januarja se je vršila v naučnem ministrstvu na Dunaju enketa glede telesne vzgoje šolske mladine. Ob tej priliki so se vsi strokovnjaki odločno izrekli za povečanje negovanja telesnih vaj v šolah. Sedaj je naučni minister grof Stürgkh izdal tozadeven razpis, kjer predvsem izreka priznanje dosedanjim uspehom telesnega negovanja v šoli. Različni činitelji so šli pri tem šoli s hvalevredno naklonostjo na roko s prepuščanjem igrišč in z raznimi ugodnostmi v plavaških in kopaliških zavodih. Veliko so pripomogla tudi telovadna, igralna in druga športna društva pri telesni vzgoji srednješolske mladine. Marsikje pa so zunanje okolščine delale oviro, da se telesne vaje niso mogle primerno razviti. Minister pozivlja šolska ravnateljstva in učiteljstvo, naj izkušajo vse ovire odstraniti in v navedeni namen pridobiti svojce učencev in prijatelje zavodov; tudi naj bi se v to svrho ustanovile posebne organizacije. Razpis nadalje opozarja na razne igre in športe, ki se v posameznih zavodih že vrše ali ki jih je priporočala januarska enketa, zlasti veslanje in strelske vaje. Gledati je na to, da se bodo telesne vaje učencev vršile ob vsakem vremenu in da se v ta namen tudi odmori med poukom temeljito izrabijo. Da se telesna vzgoja v šoli kolikor mogoče visoko razvije, pozivlja minister vse učitelje, da se živo zavzamejo zanjo. Obenem odreja, da morata biti dva popoldneva v tednu popolnoma prosta pouka in nalog, ne da bi se morda zaradi tega delo nakopičilo na druge dneve. Zmanjšanje domačega dela učencev naj se nadomesti z večjo marljivostjo v šoli, omogočajo pa to tudi naredbe zadnjega časa, ki omejujejo tvarino in zmanjšujejo pismena dela. Šolske prireditve na polju telesne vzgoje naj se tudi vbodoče izkazujejo v šolskih programih, izdale pa se bodo tudi še posebne odredbe za izčrpljiva tozadevna poročila. Končno izjavlja minister, da je rade volje pripravljen razvoj telesne vzgoje šolske mladine podpirati tudi denarno.

** **V stalni pokoj** stopi s koncem letošnjega šolskega leta ravnatelj goriške višje gimnazije, vladni svetnik Friderik Simzig.

** **Ženske srednje šole v Rusiji.** V Rusiji je moških gimnazij in realk 677, a ženskih gimnazij in podobnih zavodov 958. Samo ženskih gimnazij je več kot moških. Da, ženske gimnazije so naravnost prenapolnjene. V Sibiriji v mestu Tomsku je v ženski gimnaziji 1200 gojenk. Sibirski poslanec tega okraja zahteva, da se ustanovi še ena ženska gimnazija. Malo kje je ženska tako željna znanja kakor v Rusiji, ali tudi malokje ji gre v tem oziru tako vlada na roko.

** **Hrvaška vlada pospeševalka slovensko-hrvaške vzajemnosti.** Hrvaška vlada je z odredbo z dne 20. maja 1910, št. 11.368, za vse velike in realne gimnazije odredila to-le: „... Naj učitelji dijakom 5. do 8. razreda živo priporočajo, da čitajo najznamenitejša dela slovenskih pesnikov (n. pr. Vodnika, Prešerna, Gregorčiča) in pripovednikov (n. pr. Jurčiča „Doktor Zober" in „Deseti brat") in naj jim zato dado prikladna navodila". — Iskreno smo se vzradovali te odredbe, ki je velik napredek v naših medsebojnih odnošajih, ter pričakujemo, da bodo naše šole znale odgovoriti z vneto gojitvijo hrvaškega jezika. Hrvati dobro umevajo Vrazovo stoletnico.

** **Odlikovanje.** Cesar je ravnatelju državne gimnazije v Gorici, vladnemu svetniku Frideriku Simzigu, povodom njegovega stalnega umirovljenja podelil red železne krone III. razreda.

Književnost in umetnost.

Pravnikove zbirke avstrijskih zakonov. Koncem tega meseca izide že napovedani VI. zvezek Pravnikove zbirke avstrijskih zakonov, ki ga je uredil dr. E. Volčič v Novem mestu. Ta zvezek obsega predpise o zapuščinah in njih davščinah, o notarstvu in o položbah (depozitih), ima 710 strani in velja v platno vezan 7 K. Obenem izidejo posebni odtiski iz te knjige: „Pristojbine o zapuščinah", cena 1 K 20 h in „Sodni depoziti", cena 1 K 80 h. Vse te knjige se dobe po knjigarnah in pri dr. Volčiču.

Politiški pregled.

* **Konec „veleizdajniškega" procesa v Zagrebu.** Iz Zagreba poročajo, da bo novi višji državni pravdnik Svetislav pl. Gaj te dni stavil predlog, da se daljna preiskava v „veleizdajniškem" procesu ustavi. S tem bo dovršeno zadnje dejanje tega evropskega škandala, nakar se vlada loti saniranja posledic procesa. Predvsem bo vseučiliški profesor Manojlović, ki je bil suspendiran, reaktiviran, ker ni sedaj nikake ovire več. Tudi vsi učitelji in ostali uradniki, ki so bili pod obtožbo, bodo zopet nameščeni.

* **Boj za jezikovni zakon.** Pripravlja se velik boj. Vlada stoji na svojem starem stališču ter hoče jezikovno sporazumljenje samo med Čehi in Nemci na Češkem, drugod naj bi ostalo kakor je. V ta namen skliče zopet konference. Češki agrarci so izprožili misel za okvirni zakon, ki naj reši to vprašanje za celo državo. Bukvaj sestavlja ta načrt. Češki agrarci iščejo v ta namen zaveznikov. Če bi se posrečilo pridobiti Poljake, potem bi lahko računali na uspeh, zakaj druge prizadete bi se že dobilo. Če bi se jezikovno vprašanje rešilo le parcialno, bi bil to za Slovence velik udarec!

* **Za pravično ljudsko štetje.** Proračunski odsek je sprejel vse postavke notranjega ministrstva. Odsek je s 27 proti 15 glasovom sprejel resolucijo dr. Kramarevo, da naj vlada pri ljudskem štetju določi poleg občevalnega jazika tudi narodnost ter zahteva, da se ne bo nikjer pri ljudskem štetju na manjšine kaj protipostavno vplivalo. Za predlog so glasovali vsi Slovani in socialni demokrati, proti vsi Nemci, tudi krščanski socialci.

* **Državne finance.** Finančni odsek je sklenil, da izvoli pododbor 26 članov, ki ima dolžnost proučiti in staviti vprašanje glede na sanacijo državnih, deželnih in občinskih financ.

* **Pionirski oddelki pri pešpolkih.** Vojna uprava ustanovi pri vseh pešpolkih samostojne pionirske oddelke, ki bodo imeli po 80 mož. Zopet novi stroški!

* **Krščanski socialci** se med seboj prav pridno kregajo. Zlasti obstojajo velika nasprotstva med zastopniki mest pod vodstvom Weisskirchnerja in zastopniki kmetiških občin. Tukaj gre v prvi vrsti za nasprotne si gospodarske interese, a tudi osebnih nasprotstev je v krščansko-socialnem taboru vse polno. Zlasti vlada ogorčenje proti znanemu poslancu Hrabi, ki je svojim kolegom po smrti Luegerjevi zabrusil par jako neprijetnih v obraz. Krščanski socialci so zahtevali od vlade, naj skliče nižjeavstrijski deželni zbor samo v svrho, da se razveljavi imuniteta poslanca Hrabe, proti kateremu so vložili tožbo. Vlada je to zahtevo odklonila. Sedaj zahteva krščansko-socialna stranka, naj vlada zaključi zasedanje, zaradi česar bo suspendirana poslanska imuniteta. Ne ve se še, ali se vlada tej zahtevi vda.

* **Za razporoko v Avstriji.** V soboto se je podala k ministru pravosodja Hochenburgerju deputacija, ki ga je v imenu 200.000 katoliških ločencev v Avstriji naprosila, naj bi se že enkrat reformirali dotični zakoni o ločitvi zakona. Gospod Zaluzny je slikal stanje katoliških ločencev, na kar je minister odgovoril: „To mi je dovolj znano, o tem bi se lahko pisalo cele knjige." — Gospa Poklitar je prosila ministra, naj bi se dovolilo katoliškim ločencem, da bi se smeli vdrugič poročati, na kar je minister izjavil, da je samo ob sebi umevno, da mora priti do reforme glede ločitve. „Slovenec" je zaraditega kar ob pamet.

* **Volilni red za sabor Bosne in Hercogovine.** Vseh volilcev je 403.164. Od teh je 173.127 pravoslavnih in ti volijo 31 poslancev; 137.364 mohamedancev voli 24 in 88.928 katolikov voli 16 mandatov. Prva kurija ima dva razreda: mohamedansko veleposestvo in inteligenco. 399 mohamedanskih veleposestnikov voli 5 poslancev, inteligenca odpošlje 13 poslancev v deželni zbor, in sicer 3129 katoličanov 4, 1676 mohamedancev 1, in 1273 pravoslavnih 8 poslancev. V drugi kuriji volijo meščani. 29.555 mohamedanskih volilcev voli 9 poslancev, 8875 pravoslavnih 5, 7485 katoliških tudi 5 in 1620 židov 1 poslanca. V tretji kuriji v kmetiških občinah je 346.929 volilcev, torej sedem osmin vseh volilcev, in ti volilci volijo le 34 poslancev, katerih je 82. 163.980 pravoslavnih voli 18, 105.784 mohamedancev voli 9, 78.215 katoličanov voli 7 poslancev. V tej kuriji se voli ustmeno, češ da so volilci po večini analfabeti, kar je pa le slabo izpričevalo za 32 letno avstrijsko upravo v Bosni in Hercegovini. V prvi kuriji pride na vsakih 80 volilcev en poslanec. v tretjem pa se giblje število za enega poslanca med 11.648 do 9066.

* **Med služabniki Matere cerkve.** V Trstu se je začela razvijati afera, ki provzroča po primorskih krajih nenavadno senzacijo. Kanonik Buttignoni je izdal letak, v katerem silovito napada kanonika Mechio in naravnost zahteva njegovo odstranitev iz kapitolja, češ, da ni vreden tega mesta, v svoji okrožnici označuje kanonika Mechio za intriganta in nasilneža, ki hoče absolutično vladati v škofiji in se vzpenjati višje za vsako ceno, bodisi tudi na škodo in pogin neštetih drugih. Buttignonijeva okrožnica je preobširna, da bi jo mogli podati svojim čitateljem. Napadajoči pisatelj navaja v nji celo vrsto dejstev, s katerimi hoče dokazati, da je Mecchia teroriziral vso duhovščino in šikaniral vsakega, kdor ni brezpogojno trobil v njegov rog; da je širil korupcijo, da so njegovi pristaši smeli delati kar so hoteli; da je delil duhovniška mesta samo svojim kreaturam brez ozira na spvsobnost in vrednost, da se je povzdigoval nad škofa in bahal, da se godi to, kar hoče on, ne pa to, kar hoče škof Nagl itd. Okrožnica pozivlja duhovništvo vse škofije, naj vstane zoper moža, ki ni vreden, da je duhovnik — Buttignoni ga imenuje „tirana", „policista", „Torquemado" itd. — in naj zahteva njegovo odstranitev. — Kakor smo rekli, je napravila okrožnica velikansko senzacijo. Vse tržaško časopisje piše o nji in med duhovščino se že opazuje močna agitacija. Napadeni kanonik Mecchia se zagovarja v krščansko-socialnem „Amico", a reči se mora, da dela njegova obramba prav medel vtisk. Buttignoniju očita, da je „modernist", da tiče za njim Slovenci in Hrvatje, celo za tajnega socialnega demokrata ga hoče razglašati. Medtem je pa Buttignonijev napad že dosegel ta uspeh, da je veliko število duhovnikov iz cele škofije podpisalo prošnjo, naj se Mecchia odstrani. Hrup, ki ga je dvignila ta afera, se — kakor kaže — ne bo prav kmalu polegel, in prav lahko je mogoče, da se še poveča.

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! Notranjska posojilnica v Postojini **50 K**; Kmetska posojilnica ljubljanske okolice v Ljubljani **50 K**; tov. Angela Troštova in tov. Julij Slapšak iz Vodic **4 K**; Jakobinca Dimnikova **2 K**; skupaj 106 kron; zadnjič izkazanih 577 kron; doslej darovanih **683 K.** Bog plati!

Obrambni vestnik.

Iz obrambnega odseka. Klerikalni listi so začeli strastno napadati učiteljski stan in posamezne učitelje. Nujna potreba je, da na vsak napad odgovarjamo v Učiteljskem Tovarišu in naprednih slovenskih, nemških, čeških, poljskih in laških listih. Najprvo le treba govoriti jasno in odločno besedo o vseh napadih in krivicah v stanovskem glasilu in v naših naprednih listih; vso to snov bo zbiral obrambni odsek ter poskrbel, da pride vse tudi v češke, poljske, nemške in laške liste in v državno zbornico. V ta namen je pa nujna potreba, da združimo moči. Odgovarjati je treba na napade v „Slovencu," „Domoljubu," „Naši moči," „Slovenskem Gospodarju," „Straži," „Gorici," „Novem času" in drugih klerikalnih listih in lističih. Prosimo dotične tovariše, ki čutijo veselje in sposobnost, da bi odgovarjali na kateregakoli teh listov, da se javijo upravništvu Učiteljskega Tovariša (z opazko: za obrambni odsek.) Obrambni odsek ima na razpolago tudi svojega advokata. Pazno bo zasledoval obramni odsek tudi ukrepe šolskih oblastev; posebno pozornost bo pa obračal na „delovanje" kranjskega deželnega šol. sveta. Vsi za enega eden za vse!

Slovenski Gospodar, list ljudstvu v pouk in zabavo, piše v 20. številki, dne 19. maja t. l.: **„Tri milijone za učiteljstvo!** Sedaj je beseda izgovarjena! V glasilu naših liberalnih učiteljev „Učiteljskem Tovarišu" št. 16. se izreka to učiteljstvo proti obstrukciji slovenskih poslancav v deželnem zboru, ker hoče in želi zvišanja svojih plač. To pa se ne more zgoditi, dokler deželni zbor štajerski zopet ne dela. — In čujte, slovenski kmetje! Ureditev učiteljski plač bi stala 3 milijone kron. Zaradi teh treh milijonov bi naj naši poslanci pustili gospodarsko zanemarjati Spodnji Štajer, bi naj izročili šolstvo nemškim nacionalcem, slovenske občine nemškim mestom